

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาทัศนศิลป์ ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามแนวคิดพหุศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน (DBAE) เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ที่มุ่งแก้ปัญหาให้ครูผู้สอนในรายวิชาทัศนศิลป์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่ไม่ได้จบด้านศิลปะ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในเป้าหมายของการเรียนการสอนวิชาศิลปะ ในฐานะที่เป็นรายวิชาพื้นฐาน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งจากการดำเนินงานในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะไว้ ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรรายวิชาทัศนศิลป์ ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามแนวคิด พหุศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน (DBAE)
2. เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรรายวิชาทัศนศิลป์ ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามแนวคิดพหุศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน (DBAE)
 - 2.1 ด้านสภาพการใช้หลักสูตร
 - 2.2 ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 - 2.3 ด้านความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียน โดยใช้หลักสูตรรายวิชาทัศนศิลป์ ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามแนวคิดพหุศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน (DBAE)

ขั้นตอนการดำเนินงาน

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนของการดำเนินงานออกเป็น 2 ระยะ 5 ขั้นตอน ตามจุดประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 การพัฒนาหลักสูตร ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาและวิเคราะห์บริบทข้อมูลพื้นฐาน

ในขั้นตอนนี้ เป็นระยะที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ บริบทพื้นฐานของครูผู้ร่วมวิจัยทั้ง 4 คน รวมถึงการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อที่จะนำข้อมูลที่ได้ไปออกแบบร่างหลักสูตรในขั้นตอนต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การร่างหลักสูตร

การดำเนินงานในขั้นตอนที่ 2 นี้ เป็นการนำเอาข้อมูลต่าง ๆ ที่วิเคราะห์ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาเขียนเป็นส่วนประกอบของหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร

การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร เป็นขั้นตอนของการประเมินโครงร่างหลักสูตร และคู่มือการใช้หลักสูตร ก่อนจะนำไปใช้จริง โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จำนวน 2 คน ด้านการสอนรายวิชาศิลปะ 2 คน ด้านการพัฒนาหลักสูตร 2 คน และด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 1 คน

ระยะที่ 2 การศึกษาผลการใช้หลักสูตร ประกอบไปด้วย 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 4 การนำหลักสูตรไปใช้

การนำหลักสูตรไปใช้ เพื่อศึกษาสภาพการใช้หลักสูตร เป็นขั้นตอนการนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย โดยการปรับใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ซึ่งแบ่งขั้นตอนการปฏิบัติ ดังนี้

1. การวางแผน (Planning) เป็นขั้นตอนของการเตรียมหลักสูตรและการวางแผนการสอน
2. การปฏิบัติ (Action) เป็นขั้นตอนการใช้หลักสูตรกับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย
3. การสังเกต (Observation) เป็นขั้นตอนการเข้าสังเกตการสอนขณะที่ครูผู้ร่วมวิจัยนำหลักสูตรไปใช้
4. การสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflection) เป็นขั้นตอนการสะท้อนผลการทดลองใช้หลักสูตร เพื่อค้นหาปัญหาอุปสรรค จุดเด่น จุดด้อยของหลักสูตรแล้วนำมาผลงานพัฒนาและปรับปรุง

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินหลักสูตร

การประเมินหลักสูตร เป็นการศึกษาค้นคว้าที่ได้หลังจากการนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ ได้กำหนดไว้ 2 ส่วน คือ

1. ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การศึกษาด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นการวิเคราะห์ผลการเรียนของนักเรียน โรงเรียนกลุ่มเป้าหมายทั้ง 4 โรงเรียน จำนวน 121 คน เทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2. ด้านความพึงพอใจของผู้เรียน ที่มีต่อเรียน โดยใช้หลักสูตรรายวิชา

ทัศนศิลป์ ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามแนวคิดพหุศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน (DBAE)

การศึกษาความพึงพอใจนี้ เป็นการ ใช้แบบสอบถามนักเรียน

กลุ่มเป้าหมาย ที่กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 121 คน

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาหลักสูตร

1.1 หลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตร

จากการดำเนินงานระยะที่ 1 ทำให้ได้หลักสูตรรายวิชาทัศนศิลป์ ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่พัฒนาตามแนวคิดพหุศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน (DBAE) เป็นหลักสูตรที่มีความชัดเจนในกรอบเนื้อหา เหมาะสำหรับการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนของครูที่ไม่ได้จบการศึกษาทางด้านศิลปะ เป็นหลักสูตรที่ใช้สำหรับจัดการเรียนการสอนรายวิชาพื้นฐานตามโครงสร้างหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เน้นการพัฒนาผ่าน 4 แกนหลัก ดังนี้ 1) ศิลปะปฏิบัติ (Art Production) เน้นการสื่อความหมายจากผลงานทัศนศิลป์ การคิดวิเคราะห์ในการเลือกเนื้อหาสาระ สัญลักษณ์และแนวความคิด ซึ่งนักเรียนจะมีพัฒนาการทางด้านความคล่องแคล่วในการสื่อสาร ในการมองเห็น การพูดและเขียน โดยใช้ศัพท์ทางศิลปะ นักเรียนจะแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกผ่านรูปแบบผลงานศิลปะ ได้ทั้งสองมิติและสามมิติ 2) สุนทรียศาสตร์ (Aesthetics) เป็นการสอนเพื่อส่งเสริมทางด้านสุนทรียภาพ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ใน ความงาม มีความเฉียบไวในเรื่องของความงาม เมื่ออยู่ต่อหน้าวัตถุแห่งความงามนั้น ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นสำหรับมนุษย์เรา เพราะจะช่วยให้จิตใจ มีความสงบร่มเย็นและเป็นสมาธิ 3) ศิลปะวิจารณ์ (Art Criticism) เป็นการแสดงความ

คิดเห็นเชิงวิพากษ์ วิเคราะห์ผลงานทางศิลปะ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางการสื่อสาร การคิดวิเคราะห์ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีความละเอียดรอบคอบสามารถเข้าใจปัญหา และรู้จักปรับปรุงตนเองด้วยวิถีทางที่เหมาะสม ถูกต้องดีงาม รู้จักเปรียบเทียบและประเมินคุณค่า ตลอดจนรู้จักยกย่องให้เกียรติผู้อื่น และ 4) ประวัติศาสตร์ศิลป์ (Art History) เป็นการ เรียนรู้เกี่ยวกับความเป็นมาของศิลปะตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สาระประวัติศิลปะจะช่วยทำให้ ผู้เรียน ได้ค้นคว้าหาความหมายของศิลปะ หรือวัตถุแห่งความงามที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น และ ผลงานเหล่านั้นมีความหมายต่อตัวผู้เรียนและชีวิตอย่างไร

หลักสูตรรายวิชาทัศนศิลป์ ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามแนวคิดพหุ ศิลปศึกษาเชิงแบบแผน (DBAE) มีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

1. ความนำ
2. หลักการของหลักสูตร
3. เป้าหมายของหลักสูตร
4. โครงสร้างหลักสูตร
5. แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
6. สื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้
7. การวัดและประเมินผล

การดำเนินงานในขณะนี้ นอกจากจะได้เอกสารหลักสูตรแล้ว ผู้วิจัยยัง ได้ จัดทำเอกสารคู่มือการใช้หลักสูตร เพื่อให้ข้อแนะนำประกอบการใช้หลักสูตรรายวิชาทัศนศิลป์ ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่

1. คำชี้แจงแนวทางการใช้หลักสูตร

คำชี้แจงแนวทางการใช้หลักสูตร เป็นส่วนที่อธิบายถึงรายละเอียด เกี่ยวกับ แนวคิดและหลักการของหลักสูตร คำแนะนำสำหรับครูผู้สอน การออกแบบการเรียนรู้ คำอธิบายรายวิชา และผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานการเรียนรู้ตัวชี้วัดช่วง ชั้น กับ 4 จุดเน้น ของแนวคิดพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน (DBAE) รวมถึงโครงสร้างรายวิชา

2. ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้ จัดทำขึ้นตามหลักการออกแบบการเรียนรู้แบบ ย้อนกลับ (Backward Design) ของ Grant Wiggins และ Jay Mc Tighe ซึ่งเป็นการออกแบบ การเรียนการสอนอิงมาตรฐานการเรียนรู้ สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น

พื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยแต่ละแผน จะมีองค์ประกอบหลักสำคัญ คือ 1) เป้าหมายการเรียนรู้ 2) การออกแบบการวัดประเมินผล และ 3) การวางแผนการเรียนรู้

1.2 คุณภาพหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตร

1.2.1 คุณภาพหลักสูตร

จากผลการประเมินคุณภาพเอกสารหลักสูตร ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าเอกสารหลักสูตร มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.30$, S.D.=0.70) ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

1.2.2 คุณภาพคู่มือการใช้หลักสูตร

ส่วนที่ 1 แนวทางการใช้หลักสูตรในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X}=4.25$, S.D.=0.69) ซึ่งมีประเด็นที่มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดเท่ากัน คือ แนวทาง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนครอบคลุมแนวคิดพหุศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน (DBAE) การกำหนดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ และการกำหนดน้ำหนักคะแนนประจำหน่วยการเรียนรู้ ($\bar{X}=4.57$, S.D.=0.53)

ส่วนที่ 2 ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ เป็นการประเมินคุณภาพของการออกแบบการเรียนรู้โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า คุณภาพความเหมาะสมของการออกแบบการเรียนรู้ภาพรวมทุกหน่วยการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.21$, S.D.=0.72) ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2. ผลการใช้หลักสูตร

2.1 ด้านสภาพการใช้หลักสูตร

ผลการศึกษาสภาพการใช้หลักสูตร ที่ใช้ขั้นตอนการดำเนินงานตามของวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) พบว่า ในระยะแรกครูผู้ร่วมวิจัยทั้ง 4 คน ยังขาดความมั่นใจ เนื่องจากไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสอนวิชาศิลปะมาก่อน แต่หลังจากได้รับข้อเสนอแนะถึงแนวทางที่ถูกต้อง ทำให้มีความมั่นใจมากขึ้น นอกจากนั้นการนำเอาสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนที่ได้จัดเตรียมไว้ในคู่มือการใช้หลักสูตรมาใช้ ทำให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมั่นใจและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

นอกจากนั้น การให้ครูเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและการวางแผนการดำเนินงาน ช่วยให้ครูที่ไม่ได้จบทางด้านศิลปะ มีความรู้ ความเข้าใจในเป้าหมายของ

การจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปะมากขึ้น เข้าใจถึงขั้นตอนในการออกแบบการสอน รวมถึงวิธีการแก้ปัญหาต่าง ๆ อันจะส่งผลต่อคุณภาพการเรียนการสอน

2.2 ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การประเมินประสิทธิภาพด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นการสะท้อนผลลัพธ์ ของการปฏิบัติการสอนของครูผู้ร่วมวิจัย โดยการสังเคราะห์ผลการเรียนของนักเรียน จำนวนทั้งหมด 121 คน จากทั้ง 4 โรงเรียนกลุ่มเป้าหมายเปรียบเทียบกับเกณฑ์ ซึ่งผลการประเมินพบว่า มีนักเรียนที่ได้ผลการเรียนตั้งแต่ระดับ 2.5 ขึ้นไป หรือมีคะแนนตั้งแต่ 65 ขึ้นไป จำนวน 96 คน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 79.34 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ ร้อยละ 70

2.3 ด้านความพึงพอใจของนักเรียน ที่มีต่อการเรียนโดยใช้หลักสูตรรายวิชาทัศนศิลป์ ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามแนวคิดพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน (DBAE)

จากการประเมินความพึงพอใจของนักเรียน ที่มีต่อการเรียนโดยใช้หลักสูตรรายวิชาทัศนศิลป์ ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามแนวคิดพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน (DBAE) พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.15$, S.D.=0.83)

อภิปรายผล

จากการดำเนินการวิจัยพัฒนาหลักสูตรรายวิชาทัศนศิลป์ ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามแนวคิดพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน (DBAE) ในครั้งนี้ มีประเด็นที่น่าสนใจและควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตร

ผลการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาทัศนศิลป์ ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามแนวคิดพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน (DBAE) ที่มีองค์ประกอบสำคัญตามหลักเกณฑ์ของการบริหารหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และมีผลการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตร โดยผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับมาก

การพัฒนาหลักสูตรในครั้งนี้ มีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนวิชาศิลปะ ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในสหวิทยาเขต พล-หนองสองห้อง ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ใช้ครูไม่ตรงวิชาเอกในการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ซึ่งปัญหาดังกล่าวช่วย

ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาในภาพรวมของประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ตรงกับรายงานการวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550 : 59-61) ทำให้ครูขาดทักษะ ที่จำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน จึงทำให้คุณภาพการศึกษาของไทยไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร จากประเด็นดังกล่าว ในการพัฒนาหลักสูตรให้ครูนำไปใช้จัดการเรียนการสอน จำเป็นอย่างยิ่งที่ครูจะต้องมีทักษะ ความรู้ ความเข้าใจที่เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนในรายวิชานั้น ๆ และถ้าหากครูได้มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาหลักสูตรตั้งแต่ต้น จะช่วยให้ครูได้เข้าใจเป้าหมายของการเรียนการสอนได้อย่างแท้จริง ถือเป็นกระบวนการพัฒนาที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาทางบวก ตามที่ วิโรจน์ สารรัตนะ (2553 : 47) กล่าวไว้ และไม่ใช่เป็นการดำเนินงานจากสมมติฐานของผู้วิจัยหรือผู้พัฒนาเพียงฝ่ายเดียว (สุภางค์ จันทรทวานิช, 2535 : 69) ทำให้เกิดข้อปฏิบัติที่ชัดเจน (Merriam, 2002 :138-139) ดังนั้น การดำเนินงานในครั้งนี้นี้จึงเหมาะสมอย่างยิ่งกับรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เพราะเป็นการแก้ปัญหาที่ตรงจุด บนกระบวนการของความร่วมมือ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มานพ เชื้อบัณฑิต และ คลใจ หล้าวงษ์ (2543), วัฒนา บรรเทิงสุข (2546)

การศึกษาวิเคราะห์บริบทและพื้นฐาน ทำให้ทราบว่า ครูที่ไม่ได้จบทางด้านศิลปะ มาโดยตรง จะมีความรู้ความสามารถทางด้านศิลปะ และความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนวิชาศิลปะค่อนข้างน้อย ส่วนใหญ่มักจะเข้าใจว่าการเรียนการสอนวิชาศิลปะ จะเน้นไปที่การปฏิบัติงานศิลปะเพียงอย่างเดียว ซึ่งส่งผลทำให้การเรียนการสอนไม่ครอบคลุมมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด ตามที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดให้มา การนำเอาแนวคิดพหุศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน (DBAE) มาใช้เป็นแนวทางในการสร้างหลักสูตรและการออกแบบการเรียนรู้ ทำให้การเรียนการสอนมีระบบแบบแผนหรือหลักเกณฑ์มากกว่าการแสดงออกเฉพาะตัวตามที่ วิรุณ ตั้งเจริญ (2548 : 55) ได้กล่าวไว้และนอกจากนั้นแนวคิดดังกล่าว ยังช่วยพัฒนาผู้เรียนให้สามารถสร้างมุมมองและสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ด้วยหลักการความรู้อย่างมีแบบแผน ซึ่งจะพัฒนา ผ่านแกนสำคัญในการสอน 4 แกน ประกอบด้วย ศิลปะปฏิบัติ สุนทรียศาสตร์ ศิลปะวิจารณ์ และประวัติศาสตร์ศิลป์

นอกจากนั้น การจัดทำโครงสร้างหลักสูตรและการออกแบบการเรียนรู้ ตามคู่มือการใช้หลักสูตร จะพบว่า ครอบคลุมมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งจะเห็นได้จากโครงสร้างหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น รวมถึงการจัดหน่วยการเรียนรู้ที่หลากหลายตรงตามสาระแกนกลาง ทั้งนี้ เพราะหลักสูตรกลุ่ม

สาระการเรียนรู้ศิลปะ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้แนวคิดมาจากหลักสูตรมาตรฐานกลางประเทศสหรัฐอเมริกา ดังนั้น เมื่อนำแนวคิดของคุณสมบัติหลักสูตรพหุศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน (DBAE) ที่ คล้าก เดย์ และเกียร์ ได้ระบุไว้มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรในครั้งนี้ จึงมีความสอดคล้องสัมพันธ์กันเป็นอย่างดี และสะท้อนให้เห็นถึงการบูรณาการของ 4 แกนหลักอย่างลงตัว สอดคล้องกับงานวิจัยของแนนซี โจนส์ และสเตฟานา ริวนิยัน นอกจากนี้การนำเอาหลักการออกแบบการสอนแบบย้อนกลับ มาใช้ในการออกแบบการเรียนรู้ ช่วยให้การจัดการเรียนการสอนมีเป้าหมายที่ชัดเจน สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ถือว่าเป็นหลักสูตรอิงมาตรฐาน ส่งผลให้การประเมินเอกสารหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นในครั้งนี้ มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก

2. การศึกษาผลการใช้หลักสูตร

2.1 ด้านสภาพการใช้หลักสูตร

ผลการศึกษาสภาพการใช้หลักสูตรที่พบว่า ในระยะแรกครูผู้ร่วมวิจัยทั้ง 4 คน ยังขาดความมั่นใจ แต่หลังจากได้รับข้อเสนอแนะถึงแนวทางที่ถูกต้อง ทำให้มีความมั่นใจมากขึ้น นอกจากนี้การนำเอาสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนที่ได้จัดเตรียมไว้ในคู่มือการใช้หลักสูตรมาใช้ ทำให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมั่นใจและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

จากผลการศึกษาสภาพการใช้หลักสูตร โดยการสัมภาษณ์และสังเกตการสอน ครูผู้ร่วมวิจัย มีข้อค้นพบที่สามารถยืนยันได้ว่า ครูที่จะปฏิบัติหน้างานสอนวิชาใด ๆ ก็ตาม จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนวิชานั้น ๆ การให้ครูที่ไม่ได้จบการศึกษาในสาขาที่ตรงกับงานสอน ทำให้ครูขาดความมั่นใจ ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และเมื่อครูมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและการวางแผนการสอน ทำให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในเป้าหมายของการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น และยังเข้าใจถึงขั้นตอนในการออกแบบการสอน รวมถึงวิธีการแก้ปัญหาต่าง ๆ อันจะส่งผลต่อคุณภาพการเรียนการสอนในรายวิชาที่ตนเองไม่ได้จบมาโดยตรง นอกจากนี้ข้อมูลที่ได้จากข้อเสนอแนะของครูผู้ร่วมวิจัย ทำให้ทราบว่า ครูส่วนใหญ่ต้องการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาหรือทักษะที่จำเป็นต่อการจัดกิจกรรมเรียนการสอนในรายวิชาที่ได้รับผิดชอบสอน ซึ่งตรงกับผลการศึกษาของ เอนก ตรีภูมิ (2554 : 115) ที่ได้ทำการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนการสอน รายวิชาทัศนศิลป์ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 และพบว่า ครูที่ปฏิบัติงานสอนวิชาศิลปะที่ไม่ได้จบทางด้านศิลปะส่วนใหญ่ ต้องการอบรมพัฒนาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนศิลปะ

นอกจากที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผลจากการเข้าสังเกตการสอนของครูผู้ร่วมวิจัยทั้ง 4 คน ยังทำให้ทราบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการสอน หรืออายุราชการมากกว่า จะช่วยให้ครูมีความมั่นใจและสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ดีกว่า ซึ่งจากข้อค้นพบของครูคนที่ 2 ที่มีอายุราชการมากที่สุด และมีประสบการณ์ในการสอนศิลปะมานานกว่าคนอื่น ๆ จะสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ดีกว่า

2.2 ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนจะสะท้อนผลลัพธ์ ของคุณภาพหลักสูตร ทั้งกระบวนการ ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า นักเรียนจำนวน 121 คน จากทั้ง 4 โรงเรียน กลุ่มเป้าหมาย มีผลการเรียนตั้งแต่ระดับ 2.5 ขึ้นไป หรือมีคะแนนตั้งแต่ 65 ขึ้นไป จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 79.34 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้อยู่ที่ ร้อยละ 70

จากการวิเคราะห์เหตุผลที่ทำให้นักเรียนมีผลการเรียนเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ส่วนหนึ่งมาจากโครงสร้างหลักสูตรที่เน้นการบูรณาการความสมดุลของเนื้อหาและไม่นั้นเฉพาะการปฏิบัติงาน เป็นไปตามคุณสมบัติของหลักสูตรพหุศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน (DBAE) ที่ Clark, Day and Greer (1987 : 135-136) ระบุไว้ ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวจะมีความเหมาะสมกับลักษณะของหลักสูตรพื้นฐาน ที่นักเรียนทุกคนต้องเรียน ไม่นั้นเฉพาะกลุ่มที่มีความสามารถพิเศษทางด้านศิลปะ จึงทำให้นักเรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ใกล้เคียงกัน ดังนั้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในภาพรวมของนักเรียนจึงมีผลอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ

2.3 ด้านความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการเรียน โดยใช้หลักสูตรรายวิชาทัศนศิลป์ ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามแนวคิดพหุศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน (DBAE)

ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน โดยใช้หลักสูตรรายวิชาทัศนศิลป์ ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามแนวคิดพหุศิลป์ศึกษา เชิงแบบแผน (DBAE) อยู่ในระดับมาก ทั้งภาพรวมและรายประเด็นย่อย

จากผลการประเมินดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า นักเรียนส่วนใหญ่ที่ไม่ได้มีความสามารถพิเศษทางด้านศิลปะ สามารถเรียนรู้ได้ดีจากหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น ที่มีรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลาย และมีมีโนทัศน์ที่ต่องานศิลปะ นอกจากนั้นการที่ครูมีความรู้

ความเข้าใจในกระบวนการจัดการเรียนการสอนศิลปะมากขึ้น จึงส่งผลทำให้ให้นักเรียนมีความพึงพอใจในบรรยากาศการเรียนการสอนของครู

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 หลักสูตรรายวิชาทัศนศิลป์ ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามแนวคิดพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน (DBAE) ได้ถูกพัฒนาขึ้นภายใต้บริบทความร่วมมือของผู้วิจัยกับครูผู้สอนที่ไม่ได้จบการศึกษาทางด้านศิลปะ ดังนั้น การจัดโครงสร้างเนื้อหา หน่วยการเรียนรู้ต่าง ๆ จึงใช้ข้อมูลจากครูผู้ร่วมวิจัยมาใช้ในการออกแบบหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้ง่ายต่อการนำไปสู่การปฏิบัติในระดับชั้นเรียน ดังนั้น ผู้ที่ประสงค์จะนำเอาหลักสูตรนี้ไปใช้ ควรมิบริบทที่ใกล้เคียงกับข้อมูลพื้นฐานของการดำเนินงานในครั้งนี

1.2 การจัดหน่วยการเรียนรู้ ของหลักสูตรรายวิชาทัศนศิลป์ สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับศักยภาพและความพร้อมพื้นฐานของครูที่จะนำไปใช้แต่ในงานวิจัยในครั้งนี้ ครูผู้ร่วมวิจัยที่จะนำหลักสูตรไปใช้มีความรู้พื้นฐานด้านศิลปะน้อยดังนั้นจึงกำหนดหน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับพื้นฐานงานศิลปะ เพื่อให้ครูได้มีโอกาสทำความเข้าใจในเนื้อหาก่อนการเรียนการสอนเรื่องอื่น ๆ

1.3 หลักการของหลักสูตรนี้ มีความยืดหยุ่นในการนำไปใช้ กล่าวคือ สามารถนำไปใช้จัดการเรียนการสอนในปีใดก็ได้ ของช่วงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-6) ตามเงื่อนไขของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ทั้งนี้ หลักสูตรได้มีการออกแบบให้ครอบคลุมมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดช่วงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายดังนั้นจึงสามารถนำไปปรับใช้ตาม โครงสร้างหลักสูตรของแต่ละสถานศึกษา

1.4 ครูผู้สอนที่ไม่ได้จบทางด้านศิลปะ ที่ต้องการจะนำหลักสูตรไปใช้ จำเป็นต้องมีศึกษานิตเทศก์หรือครูที่มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร และการเรียนการสอนวิชาศิลปะ คอยทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาให้ความรู้และคำแนะนำต่าง ๆ ที่จำเป็น ทั้งนี้เพราะเนื้อหาวิชามีความหลากหลายหรือทักษะบางอย่างเป็นเรื่องเฉพาะทาง ซึ่งอาจทำให้ครูไม่เข้าใจในเนื้อหาหรือทักษะนั้น ๆ แต่อย่างไรก็ตามคู่มือการใช้หลักสูตรจะสามารถช่วยครูผู้สอนได้ในระดับหนึ่ง หากมีการศึกษาให้เข้าใจเป็นอย่างดี

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 พหุศิลป์ศึกษาเชิงแบบแผน (DBAE) เป็นแนวคิดในการจัดการศึกษาศิลปะ ไม่ใช่เฉพาะระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย แต่เป็นแนวคิดที่เหมาะสมกับการจัดการศึกษาศิลปะพื้นฐานที่ไม่ใช่วิชาเฉพาะทาง ดังนั้น หากนำไปประยุกต์ใช้กับการจัดทำหลักสูตรและการออกแบบการเรียนการสอนให้กับนักเรียนกลุ่มอื่น ๆ เชื่อว่าจะทำให้การเรียนการสอนวิชาศิลปะมีประโยชน์อย่างแท้จริงกับนักเรียนทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2 จากสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอน ของครูที่ไม่จบการศึกษาตรงกับ รายวิชาที่จะต้องทำการสอนใน โรงเรียนต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน โรงเรียนมัธยมศึกษา ขนาดเล็ก ของสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่ามีเป็นจำนวนมาก ดังนั้น รูปแบบและกระบวนการวิจัยในครั้งนี้ อาจเป็นอีกหนึ่งทางเลือกหากจะนำไปใช้ เพื่อแก้ปัญหา ในลักษณะเดียวกันนี้

2.3 หลักสูตรแม้จะมีการออกแบบไว้ดีเพียงใดก็ตาม หากปัจจัยและกระบวนการนำไปใช้ไม่เหมาะสมก็ยากที่จะทำให้หลักสูตรประสบผลสำเร็จได้ ซึ่งจากการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า ครูผู้ร่วมวิจัยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหา ทักษะ รวมถึงกระบวนการพัฒนา หลักสูตรและการเรียนการสอนวิชาศิลปะค่อนข้างน้อย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องใช้เวลาในการปรับ พื้นฐานความรู้ความเข้าใจของครู ทำให้ต้องใช้เวลามากขึ้น ซึ่งถ้าหากโรงเรียนหรือหน่วยงานใด ที่มีสภาพปัญหาในลักษณะเดียวกันงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนะให้มีการทำวิจัย เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพการจัดการเรียนการสอน สำหรับครูที่ ปฏิบัติงานสอนไม่ตรงกับสาขาวิชาเอกที่จบมา เพราะจะทำให้การนำหลักสูตร ไปใช้มี ประสิทธิภาพมากขึ้น